

Félelem, szorongás, fájdalom, és ezek kommunikációs kezelése a fogászatban

Különleges esetek a fogászati gyakorlatban

Dr. Csomó Krisztián

Dr. Belik Andrea

Mezei Ágnes

Semmelweis Egyetem
Magatartástudományi Intézet

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769

FOGALMAK

Beszélhetünk fogászati félelemről, szorongásról illetve fóbiáról

- **Félelem:** egy lehangoló érzés, amit egy általunk észlelt fenyegetés kelt bennünk
- **Szorongás:** a túlzott szorongás pszichológiai betegség, amely a félelmi rendszer maladaptív működéseként definiálható. Akár azonosítható külső ok nélkül is létrejöhet.
- **Fóbia:** indokolatlan viszolygás vagy ösztönös félelem meghatározott tárgytól, helyzetektől vagy személyektől, amely(ek) igazolhatatlan voltát a személy is felismeri, de szabadulni nem tud tőle.

FOGÁSZATI FÉLELEM ÉS SZORONGÁS

- A fogorvosi tevékenységgel, illetve annak várhatóbekövetkeztével kapcsolatban a betegben kialakuló félelmi reakciókat értjük. (Fábián TK, Fábián G, Fejérdy PDental stress In: Fink, G (szerk.) Encyclopedia of Stress Amsterdam, Hollandia : Elsevier (2007) pp. 733-736. , 4 p.)
- Mértéke változó – beavatkozás szempontjai!

FOGÁSZATI FÓBIA ÉS PÁNIKZAVAR

- Minden esetben erős félelmi reakció
- Kerüli a rendelést
- Halogatja, lemondja a kezeléseket
- Nagy szenvedések árán viseli el a kezelést
- Egyszerű és specifikus fóbia
- **Súlyos esetben:** pánikroham, vagy fóbiás roham
- **Tűfóbia**

FOGÁSZATI FÉLELEM HÁTTERE

- Szorongás talaján?
 - Nem?
 - Depresszió
 - Szexuális abúzus
 - Halálszorongás
- 20 éves kor alatt:
 - Rossz élmény, fájdalmas kezelés...
 - Kontrollvesztés érzése
 - Társadalmi kép
 - Életkorral csökken?

FÉLELEM KIALAKULÁSA GYERMEKKORBAN

- Gyermeknél gyakoriak a különböző félelmek; általában az ismeretlentől félnek, vagy amit nem értenek (félelem a sötétől, új helyzetektől, emberektől)
- A gyermekek nagyon jó barométere a szülők érzelmeinek: ha a szülő fél a fogorvostól, nem szívesen megy, vagy kellemetlenül érzi magát, a gyermek ezt megérzi, még ha nem is mondja ki a szülő
- A szülő viszont nagyon sokat ronthat is azzal, hogy a saját félelmét átülteti a gyermekbe („ne engedd, hogy az iskolafogász megvizsgáljon, mert az nagyon fáj”; „ha rossz leszel elviszlek a fogorvoshoz” ...) – Szociális helyzet...
- Saját rossz, traumatikus tapasztalat (lefogták, fájt a kezelés, anya nem volt ott; iskolafogász megpofozza a gyermeket, aki felnőttkorában mégis fogorvos lesz...)

FÉLELEM KIALAKULÁSA FELNŐTTKORBAN

- Gyermekkorból megmaradt félelem → egyre rosszabb fogászati státusz
→ egyre rosszabb tapasztalatok
- Felnőttkorban kialakult félelem:
 - Saját rossz tapasztalat
 - Családtagok, közeli barátok beszámolóí, médiában kialakult kép
 - Endogén tényezők súlyosbíthatják (szorongásra való hajlam, milyen személyiségjegyekkel rendelkezik az illető)
- Szexuális abúzus áldozatainak speciális tényezői: kiszolgáltatott helyzet, fekve kezelés, az orvos neme, fizikai közelség az orvoshoz, behatolás az intim szférába, fájdalom, latex szaga (rosszabb fogászati státusz jellemző)
- Rossz kommunikáció a fogorvossal

VIZSGÁLAT ÉS DIAGNOSZTIKA

Elkülönítendő:

- pánikzavar
- nem fogászati fóbia
- szomatikus rosszullétek

- Beszélgetés
- Kérdőívek
- Szabadkézi rajzok
- Kézírás?
- Pszichofiziológiai paraméterek

FÉLELEM LEHETSÉGES ÁLTALÁNOS KEZELÉSE GYERMEKKORBAN

- Türelem, türelem, türelem
- A legjobb, ha meg lehet előzni a félelem kialakulását a gyermeknél (szülők és kezelőszemélyzet közösen) → súlyosabb kezelés ≠ nagyobb félelem
- Gyermekbarát környezet kialakítása, ruházat gondos megválasztása (fehérköpenyszindróma)
- Több alkalomra tervezni a kezelést, ha a gyermek már fél
- Megmutatni, mi hogyan működik, mi mire való, a gyermek saját szintjén mindent elmagyarázni, nem a feje fölött elbeszélni, „tell-show-do”
- Előre megbeszélni, ha jelez a gyermek akkor rögtön abbahagyni a kezelést (stop-rendszer)
- Jutalmazni és korán jó asszociációkat kialakítani

FÉLELEM LEHETSÉGES ÁLTALÁNOS KEZELÉSE FELNŐTTKORBAN

Hasonlóan, mint gyermekeknél, csak a felnőtthöz alakítva.

Jó kommunikáció, türelem, személyre szabott kezelés (több ülés) gyakran elegendő az enyhébb esetekben.

NEHEZÍTŐ KÖRÜLMÉNYEK

- Fogazat elhanyagolt állapota
- Korábban megélt fájdalmas fogorvosi beavatkozás
- A fogorvos nem megfelelő viselkedése
- Feleslegesen és/vagy hibásan elvégzett fogorvosi kezelés
- Kapkodó, "időnyomás" alatt zajló fogászati betegellátás
- A fogorvosi beavatkozással kapcsolatban a környezet által sugallt negatív elvárás

KITŐL FÉL A FOGORVOS?

- Egyéni projekciók
- Sürgető, követelő beteg
- Sikertelen kezelés – saját vs. másé
- VIP beteg
- Ismerős, barát, családtag
- Kolléga
- Ügyvéd

Köszönöm a figyelmet!

Mezei Ágnes

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769